

Становище

За дисертация на Владимир Огнянов Бабанов
На тема "АМЕРИКАНСКОТО ГЛОБАЛНО
ЛИДЕРСТВО В ПРЕХОДА КЪМ МНОГОПОЛЮСЕН
СВЯТ "

От проф. д-р Георги Стефанов

Дисертацията, с която Владимир Бабанов участва в процедурата за придобиване на образователно-научната степен "Доктор", е успешно и полезно изследване на явление в съвременните международни отношения, което привлича вниманието както на политиците, така и на учените и специалистите. Така е, защото не е възможно да се разбират днешните световни отношения, а още по-малко тяхното предвидимо развитие, без да се имат предвид поведението на правителството на Съединените американски щати и целите, които то се стреми да постигне.

Когато се изследва комплекс от проблеми, по който е писано и е публикувано много, може да се очаква, че всеки следващ изследовател ще бъде улеснен. В действителност често става обратното. Особено ако новият "изследовател" не би поискал да тръгне само по добре отъпкани пътеки. Още в първата глава на труда се вижда, че Владимир Бабанов не е сред тях. Подготвяйки теоретична основа за следващите части, той очертава двете основни школи в теорията на международните отношения и външната политика – политическият реализъм на Моргентау и

идеализма на Уилсън. Но не се ограничава с това, а съпоставяйки ги осъществил интересен и убедителен анализ за да направи много разумния извод, че те са екстремни разновидности на външнополитическо поведение, а и че мъдрата външна политика може да постига благотворни резултати тогава, когато успее да ги съчетава.

Предметът на дисертацията е значителен и е актуален. Така е, защото авторът и изследва поведението и ролята на най-развития и влиятелен актьор върху световната сцена. Търси отговор на особено важен, фундаментален проблем – дали и в каква степен САЩ играят роля на лидер в световните отношения. Вариантите на отговора се определят от една страна от възможностите на актьора да поддържа ролята си на главен герой в световната пиеса, и друга страна от това дали другите големи участници в нея ще успеят да го изместят или поне да споделят с него тази роля. Проблемът е фундаментален, защото от пълнотата и от точността на отговора зависи дали вярно ще се познава структурната конфигурация на цялата система на международните отношения през На свой ред това ще определи осите на световната политика и от него ще зависят външнополитическите решения и поведението на останалите по-големи или по-малки държави. Фундаменталният въпрос на който отговор Бабанов търси стои пред външнополитическите решения на всички държави. Отговорът едновременно съчетава научното си значение с много голяма практическа стойност. Мисля, че той е успял да очертае и да подкрепи с убедителни аргументи верен отговор и в това се състои главния принос в дисертацията му.

Разбира се, трудността на всеки възможен отговор на въпрос за състоянието и перспективите в развитието на най-сложната и голяма система на обществени отношения никога не ще може да остава еднозначен и последен, поради многообразието и вероятностния характер на процесите в нея. Важното е отговорът да е точен към момента на изследването и да запази това си качество и в достъпния за реалистични прогнози срок. Ценно достойнство на този дисертационен труд е, че авторът му добре е схванал това и не се е поблазил от увлеченията на твърде много други автори

(при това някои от тях много именити) с лека ръка да предлага категорични и еднозначни отговори.

Неговото изследователско кредо е обявено в заглавието на труда и достойнство на труда е, че като автор го следва неотклонно – касае се за отговор за нещо, което е в състояние на преход, без да се опитва подобно на Фукуяма или на други подобни автори, да определя краен и окончателен резултат. Оригинален и приносен момент в изследването е, че авторът му търси и убедително намира отговори, съчетавайки в общо уравнение три взаимодействащи величини "Лидерство – Преход – Полюсност", всяка от която е подвластна на промени.

Да се постигнат успешни резултати в търсенето на отговор за фундаментален и нееднозначен въпрос, какъвто определя темата на труда е необходимо събиране и обработване на голяма по обема си информация. Това е друго силно достойнство на труда. Дисертантът го е постигнал. При това си е послужил със към своеобразен и оригинален начин. Най-напред, в първата част очертава общото, т.(е. общотеоретически положения от които следва да се изхожда. И едва след това изследва основните променливи, от които зависи търсенят отговор, за да предложи съответно обособени обобщения.

За разлика от много други автори (ще напомня отново, че значението на проблема предмет на дисертацията е такова, че по него е писано немалко) Бабанов е включил не само държавите и техните съюзи и групировки, но и други активни и влиятелни променливи: мултинационални корпорации, частни военни компании, терористични организации, кредитни рейтингови агенции, а и терористични организации. Той определено не принадлежи към групата на онези автори, които не виждат различието между категориите "международни" и "междудържавни" Това задълбочава виждането на проблема и още повече повишава приносната ценност на дисертацията му.

Особено бих отбелязал, че дисертантът не се е насочил да търси отговори на фундаменталните и стратегически въпро-

си само в тесните им рамки. Приносното съдържание в труда му е станало много по-високо поради това, че е включил като трета глава на дисертацията си въпроса за "последичите, които възникват за българската външна политика и стратегията`и в "американския свят". Сега, а и в предвидимото бъдеще. Така приносът в общата теория е съчетан с ползи за българската външнополитическа практика. Особено когато е станала толкова разногледа между САЩ, Европейския съюз и Русия.

Като цяло съм съгласен и подкрепям всички основни наблюдения на дисертанта и високо оценявам неговата осведоменост и способност за анализ и способност за извеждане на съществени и убедително аргументирани изводи. Това не означава, че споделям всички. Да не подкрепиш или още повече да възразиш не означава да отречеш. Все пак и когато бих възразил за някои от тях, бих ги оценил като един своеобразен принос за задълбочаване на познанията по изследвания проблем. Особено ако това е направено със знание и със силни доводи. А и несъгласията ми нямат решаващо значение за общата ми крайна оценка на труда.

Не бих отминал обаче един от тях. Високо оценявайки обективността на дисертанта, бих му пожелал да навлезе по-задълбочено в материята за приликите и за разликите между лидерството и хегемонизма във външната политика и международните отношения. Той е свършено прав, когато справедливо преценява, че в американската външна политика провалите са много или че разумността в американското лидерство невинаги е равностойна на силата, с която официален Вашингтон е способен да влияе върху световното развитие и върху поведението на участващите в него държави. Или когато използва тихата си "мека сила" за свой несправедлив, а още повече – неправомерен интерес . Оценява това като "увреждане на авторитета на лидера". Разликата между лидерството и хегемонизма колкото е тънка и деликатна, толкова е и изключително важна. Навлизането в тази материя щеше да му позволи да забележи едно парадоксално но много важно явление във външната политика, все още незабелязано от теоретиците – едновременното съчетаване на едното и другото - и лидерство и

хегемонизъм в политиката на един и същ външнополитически субект.

Качествата и приносното съдържание на това успешно изследване е такава, че бих препоръчал на автора да го публикува. Ако това стане, ще бъде направен много полезен принос в българската научна литература по международни отношения и в теорията на външната политика

Законът за развитието на академичния състав в Република България и правилникът за неговото приложение изискват членовете на научното жури да изразят преценка дали дисертационният труд показва, че неговият автор притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания. Дисертационният труд показва, че Владимир Бабанов отговаря на тези изисквания. Характерно за неговия авторски натюрел е умението му да борави не само с голям обем от данни, да обобщава и да извлича вторична информация, но и да не се изгубва в гората, поради многото дървета в нея.

Има две категории автори. Едните боравят с факти, те са полезни, защото са знаещи. Други боравят, съотнасят и мислят с категории и така създават инструменти за науката – теоретичните конструкции. И едните и другите са еднакво важни и нужни, но вторите са по-ценни поради простото обстоятелство, че се срещат по-рядко. Авторът на дисертацията има пред себе си много време, но още отсега е показал данни да се развие в посоката на второто направление. Дано да стане така.

Ако трябва да посоча съотношението между наблюденията за съществуващото и прогнозирането за онова, което може да стане или да се случи, ще бъда затруднен. Характерни за методологията на автора са много честите преходи от миналото, настоящето и особено към бъдещето. Когато се касае за толкова динамична система, каквато са международните отношения, най-важни са честите и обосновани предвиждания. В разглеждания труд те са многобройни.

Силна страна на Бабанов като автор са точността и реалистичността на труда му. Пише за лидера без да го превъзнася. Не пропуска неговите поражения, неразумното му поведение и провалите му, причиняващи тежки вреди на международната общност. Така успява да не бъде американофил, еврофил или русофил. Да се пише за политика без да се политизира не се поддава на мнозина.

Начинът по който е осъществил изследването Владимир Бабанов показва, че се е опазил от "детската болест" на повечето начеващи учени. Той е пестелив на цитирания и което може би би било най-опасното – от това да се опитва да извлича аргумент от цитати. Цитатът никога не може да бъде аргумент.

Богатият и точен език е един от признаците за богато и точно мислене, защото не е друго освен едно екстериотезирано на мислене. А дисертацията е написана по този начин.

Такива са основанията да изразя категорично положително становище за дисертацията на Владимир Огнянов Бабанов и да предложи научното жури да реши да му бъде дадена образователно-научната степен "Доктор".

София, януари 2015 година

(Проф. д-р Георги Стефанов)